

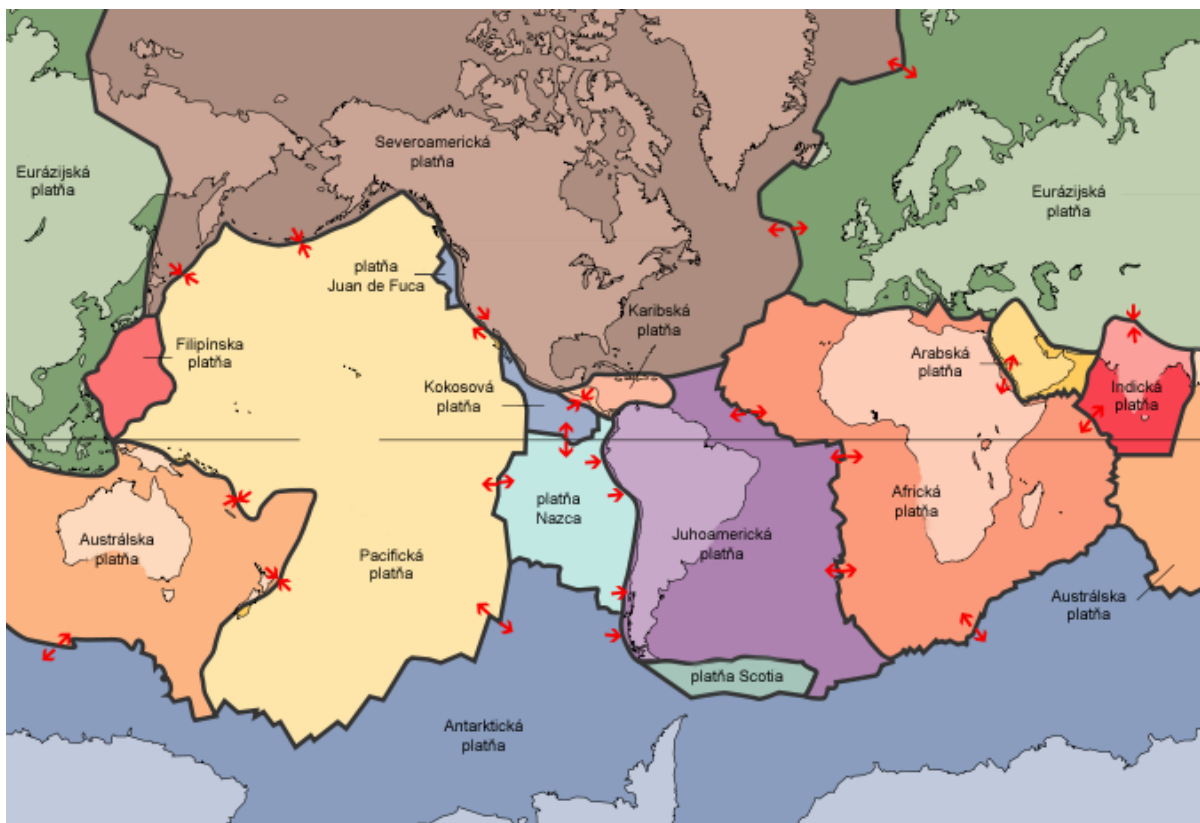
Téma: Zemská kôra v pohybe, vznik pohorí. Poznámky k učivu si prepíš do zošita, učivo sa nauč, odpovedz na otázky k učivu správne, odpovede si prepíš do zošita!

Zemská kôra spolu s vrchnou vrstvou zemského plášťa tvoria pevný obal Zeme, ktorý nazývame **litosféra.** Hrúbka litosféry je približne 70 – 100 km. Je rozlámaná na viac obrovských častí - ktoré nazývame kryhy alebo odborne - **litosférické dosky**.

Litosférické dosky navzájom do seba zapadajú ako obrovská skladačka.

Litosférické dosky akoby plávajú na poltekutej vrstve zemského plášťa. Neustále sa pohybujú, veľmi pomaly, rýchlosťou asi **3 centimetre za jeden rok**.

Môžu sa pohybovať oproti sebe, povedľa seba, môžu sa od seba vzdďaľovať. Každý pohyb jednej dosky ovplyvňuje pohyb všetkých dosiek naokolo.

Pohyby litosférických dosiek spôsobujú vytváranie nových útvarov na Zemi:

- **Ak sa dve litosférické dosky vzdďaľujú od seba**, vzniká trhlina a dochádza k **rozširovaniu dna** oceánov v oceánskych chrbtoch alebo k vzniku trhliny na zemskom povrchu.

Rozširovaním dna oceánov vznikol napríklad **Stredoatlantický chrbát** v Atlantickom oceáne – najdlhší horský chrbát na Zemi.

Vzdďalovaním pevninských litosférických dosiek dochádza k vzniku trhliny, ktorá sa naplní vodou – vzniká more, neskôr oceán. Takto vzniklo napríklad **Červené more**.

- **Ak sa dve litosférické dosky nad zemou pohybujú proti sebe a zrazia sa**, zemská kôra sa tlakom zdvíha, a dochádza k vytváraniu **vysokého pohoria**. Hovoríme, že dochádza k **vrásneniu** a vzniká nové **vrásové pohorie**. Na týchto miestach je zemská kôra najhrubšia.

Vrásnením vzniklo mnoho veľkých pohorí. Medzi vrásové pohoria patria napríklad **Himaláje, Karpaty, Alpy**.

Himaláje patria medzi veľké pásmové pohoria, ktoré vznikli vrásnením. Najvyšším vrchom Himalájí, ale aj na celej Zemi je **Mount Everest**, ktorého výška dosahuje **8 848 metrov** nad hladinou mora. Vzniklo približne pre 50 miliónmi rokov zrážkou indoaustrálskej dosky s Áziou. Pohorie sa ešte stále dvíha do výšky, každý rok okolo 5 centimetrov.

Otázky k učivu:

1. Čo je to litosféra, čo ju tvorí?
2. Čo sú to litosferické dosky?
3. Akými smermi sa môžu pohybovať litosferické dosky?
4. Vypíš aspoň 7 platní z obrázku litosferických dosiek!
5. Čo sa deje ak sa dve litosferické dosky od seba vzdďalujú?
6. Čo sa deje ak sa dve litosferické dosky pohybujú proti sebe a zrazia sa?
7. Čo je to vrásnenie a aké pohorie týmto procesom vznikli a vyvíjajú sa aj vsúčasnosti?